

DIRANAZ

SİNOP HALKEVİNİN AYLIK DERGİSİ

YIL : II

SAYI : 17

İdare yeri : Sinop Halkevi

Haziran 1937

İçindekiler

19 Mayıs	M. Tekinalp
Sinop hakkında bir kaç söz daha.. ..	Dr. Galip Üstün
Anadolunun Tarihi Coğrafyası	(Sir Vilyam Ramsey)
19 Mayıs (Şiir)	Bekir Duru
Eski Sionp (Çevirme)	Nazlı Tengirşenk
Hakikatın müdafaası	F. Dikmen
Yurda bak!.. ..	Cemil Solakoğlu
Sinop için.. ..	Ş. Sami Kubilây
Sıtma	M. Tekinalp
Kısa haberler	***

Derginin sahibi: Sinop Halkevi İdare heyeti

Yazı işleri Müdürü: Cemal Yüksel

(Basıldığı yer: Sinop İl basımevi)

OSMAN FETİT SAĞLAM'IN
TÜRK TARİH KURUMU'NA
ARMAGANIDIR

DIRANAZ

Ayda bir çıkar, Sinop Halkevi kültür dergisidir.

YIL : II

SAYI : 17

İdare yeri : Sinop Halkevi

Haziran 1937

19 MAYIS

M. Tekinalp

Bu gün , yere sardık zan ettikleri büyük Türk milletinin eşsiz başının ana vatan topraklarına basdığı , yeni Türk Cumhuriyetinin temellerini atmağı tasarladığı ve bunun tatbikine geçtiği tarihtir.

On sekiz sene evvel büyük Türk inkilâbını yaratan Büyük Kurtarıcının büyük eserine başladığı bu tarih Türk milletinin , eğilmek bilmiyen başının bütün dünyaya bir daha tanıtılmak istenildiği bir gündür.

O zaman onun kıymetini anlayan ve anlamayanlara bu gün geçen on sekiz senenin plançosunu yaparken , esir edilmek istenen bir milletin İstiklâli için nasıl çalıştığını , çocuğundan en ihtiyarına kadar neler yapmağa muktedir olduğunu görüyoruz...

İnönlerinde, Sakaryalarda, Afyonda ne kahramanlıklar yarattığını ana Vatan topraklarında kurulmak istenen bu güzel esere yapılan hıyanetleri nasıl boğduğunu ve en nihayet Baş kumandanından aldığı « Hedefiniz Ak

deniz » işaretile İstiklâl savaşının kahramanlık abidesini İzmir kordonuna dikildiğininide gördük.

Lozanda, Montroda, kurduğu Cumhuriyetin İstiklâlini nasıl koruduğunu ve temamladığını görüyoruz.

Bundan sonra gözlerimizi kurtarılan ve kurulan bu yepyeni Vatana çevirerek her tarafının demir ağlarla örülüşünü , göklerimize yükselen medeniyet abidelerimizi , toprağa bağlanan hür ve müstakil vatandaşı ve en nihayet bütün bir milleti tek bir ülkü kaynağından kana kana doyuran 17 milyonu tek bir ülküye bağlayan , yalnız onun dilediği gibi düşünen , düşündüğü gibi yürüten ve onun kurduğu Cumhuriyet uğrunda her şeyini vermeye hazır olan Türk milletini görüyoruz.

Büyük işin başladığı , ulusun en büyük Bayramı olan 19 Mayıs gününü Millî bir Bayram olarak kabul ederken bu günü yaratan Büyük Atamızı bir daha minnetle , saygı ile anıyoruz.

Sinob hakkında bir kaç söz daha..

Sinob Sayı
Dr. Galip Üstün

Dıranaz'ın dördüncü sayısında (Sinob'a dair birkaç söz) başlığı ile yazdığım bir yazıda, üzerinde çalışmakta olduğum bir konuda (Sinob) hakkında tarihî bilgisi olanlardan bazı yardımlar dilemiş ve bu yazının sonunda (şayet bu mesai muvafakiyetle neticelenecek olursa coğrafi mevkiinin büyük kıymet ve ehemmiyeti nisbetinde dünyanın en eski şehirlerinden sayılabilecek olan ve çok eski zamanlarda bütün anadolunun şimal iskelesi ve bu ilgi ile ehemmiyetli ve eski ticaretin en değerli ve (şehrahi umumimî) yad olunan meşhur tarihî yolun, bir güzergâhı ve emsali hemen olmayan ve en tabii bir limanı olan güzel şehrimizin kıymet ve şerefi bir derece daha anlaşılmış olacaktır.) demiş idim.

Bu yazıdan sonra kıymetli yurddaşlarımızdan bazılarının Dıranaz'da Sinob'a dair tarihî yazılarını okumakla çok sevindim.

Üçüncü sayıda mehzaz göstererek tarihî malûmat veren A. Ersoy'ın verdiği tarihî malûmatın kısmı azamı aşağı yukarı tarih kitapları ve ansiklopedilerin verdiği malûmata mücmelen tevafuk ediyorsa da 5, 7, 8, 9 uncu sayılarda Sinob tarihi hakkında yazılan ve mehzaz gösterilmeksizin yüzlerce asra kadar varan bir tarihin gösterilmek istenen gidişi ancak bir roman mahiyetini geçemiyor. Bu

sebeble bu malûmatın tarih noktai nazarında emniyetle bakılacak bir malumat olamayacağı şüphesizdir. Çünkü tarih araştırma ve incelemelerinde en önemli mesele; bilhassa çok eski zamanlara ait tarihler için vaktında bizzat tetkikatta bulunanların veyahut bir ilim mensubu olarak o ilme bütün vesaikile (zamanının telifatı, abideler, kitabeler, ve saire ile) kesbi nüfuz eylemiş zevatın telifatını (isim, tarih, cilt ve hatta satırına kadar) mehzaz göstermektir.

Bu tarzda yapılmayan araştırmalar daima teknik noktai nazarında eksik sayılmaktadır. (Dıranaz) ın dört sayısında yazılan malumatın bugüne kadar toplayabildiğim Sinob hakkındaki tarihî malumatın pek az noktalarına teması yok değilse de - başladığımız işi henüz bitirmemiş olduğumuzdan bir kısmında henüz ıttılamıza tesadüf etmemiş olması ihtimalini düşünerek bulamadığımız bu kısımların mehzaz ve mesnedlerini göstermesini bu sayılardaki malumatı yazan arkadaşımızdan rica ederiz - .

O yazıları (Dıranaz) a yazmak lütfu ve fedakârlığında bulunan arkadaşımız hiç şüphesiz usulünde ve ciddi bir tettebbüün mahsulü olarak bunları yazmıştır. Çünkü hakikî bir tarih meraklısı hiç bir hadiseyi karihasından çıkaramaz,

Bütün bu malumatın bir dayanağı ve bir kaynağı vardır. Yoksa bu yazılar tarihi değil belki ifade kıymetine ve kariha kuvvetine göre edebî veya hayalî olabilir.

(Dıranaz) ın 4 ncü sayısında hemşehrilerden dilediğim yardımı sayın sayılay arkadaşlarımızdan dahi dilemiş idim. Bu meyanda Malatya sayılay bayan Mihri Pektaş İngilizceden terceme eylediği gayri matbu bir eserin (Sinob) a aid kısımlarını bana verdiler. Bende aynen istinsah ile Dıranaz'ın sayfalarına koyduğum gibi keza tarih aramalarım arasında meşhur (Şehrahi) hakkında Türk yurdu dergisinde tesadüf eylediğim diğer bir malumatıda aynen alarak okuyucularımıza sundum. Bunları Dıranaz'da neşirden maksadım geçen yazımda zikreylediğim meşhur ve pek ehem-

miyetli yolun (Anadoludan geçen kadim transit yolu) nun mahreci olmak sıfatile sevgili Sinob'umuzun kazandığı kıymet ve ehemmiyeti müdellel bir şekilde hemşehrilerimizin dikkat gözlerine sunmaktan ibarettir.

Aynen istinsah eylediğim atideki iki yazının münderecatı gerek bazı isimlerin tehalüfü ve gerek her iki makalede tesaüf edilecek bazı mubayenetler dolayisile ciddiyetle tetkike muhtaç olduğunda şüphesiz yoktur. Şu güzergâha tesadüf eden şehirlerdeki genç ve münevver karilerimiz ile bu yollar ile alâkadar muktedir ve âlim yol mühendislerimizin fikir ve malumatlarından istifade ile eger varsa eksikliklerini bu suretle ikmal etmek arzusunda bulunduğumuda ilâve eylemeği faideli gördüm.

(Sir William Ramsay) nin Anadolunun Tarihî Coğrafyası

Sahife : 27

«Devlet Yolu»

«Herodot» İran devrine aid olub Ephesos'dan Cilicia geçidile (Suse) ye giden büyük yolu tarif eder. Bu yola devlet yolu derlerdi. Çünkü büyük hükümdarın bütün işleri, muamelâtı buradan geçerdi. Bütün hükûn et işleri için en kestirme yol burası idi. Bu yolun Halya (Kızılırmak) nehrini bir köprü ile geçdiğini Herodot Sinob'daki tüccarların hikâyelerinden duymuştu. Bunların nazarında Halys gibi büyük bir nehrin üstüne köprü kurmak harikulâde bir mühendislik işi idi. Anadolunun ortasında büyük bir tuz gölü ve bir tuz sahrası vardır ve platodan birisi bu sahranın cenubundan, birisi şimalinden olmak üzere yalnız iki yol kat'eder. Eğer «devlet yolu», sahranın cenubundan geçmiş olsa idi Kızılıрмаğı aşamazdı. Onun için bunun şimalden geçen yol olması lâzımgelir. Cenubdan geçen yol Yunan-Roma devrine aid olan büyük şosedir ki Anadolunun tarihi altı yedi asır tamamille bu yola bağlı kalmıştır. Bu yol Ephesos'dan Cilicia geçidine büyük bir dekorla giden şimal yolundan hem daha çok kısa hem de daha

arızasız ve kolaydır. Tabiatın adalardeni zi sahilinden yayılma yüksekliklerine doğru aşdığı yegâne yo'u takip ederek gider, halbuki şimal yolunun garb kısmında yüz millik bir mesafe gayet çetindir. Acaba İran yolu neden bu güç ve dolambaçlı gidişi düz ve kolay gidişe tercih etmişler? Bunuun yegâne sebebi ancak şu olabilir : İranlılar kendi devirlerinden daha eski bir devirde tekamül etmiş bir yolu idame ettirmişlerdir. Ve bu eski devrin idare merkezinin vaziyetine göre bu yol en tabii yoldu. Daha başka yerlerde de İran İmperatorluğu yolların İran devrinden pek çok evvel Asuri hükümdarları tarafından kullanılmış olduğu herkes tarafından kabul edilmiş bir hakikattir. Billhassa büyük devlet yolunun Adanadan (Suse) ye kadar olan şark kısmı İran saltanatının başlangıcından çok eskidir. Anadolunun şarkında da aynı buna benzer bir hadise göze çarpar. Halihazırda Cappadocia'nın limanı ya şimal sahilinde Samsundur, yahutta cenubda Mersindir. Strabon'un zamanında da şimal sahilindeki liman yine Samsun-

du. Kendisi vasatî asyadan Komana Pontica tarikile Amisos yani Samsuna giden büyük ticaret yolunu tarif eder ki bu yolun şimdiki Sivas-Tokad-Samsun yolu olduğunda şüphe yoktur, fakat daha eski devirlere giderek orta asya ve Kapadokya hasılatı için kullanılan şimal limanının Samsun olmayub Sinob olduğunu görürüz. Strabon'un zamanında Sinob büyük-lüğü maziye karışmış bir şehirdi. Mevkii dolayısıyla hem sahil memleketin tabii bir limanı olmak hem balıkçılığın üç mühim merkezinden biri bulunmak itibarıyla ona hususi ehemmiyet vermişdi; halâ bugün bile Sinob - ki elan bu ismi taşır - Türk gemilerinin uğradığı bir limandır. Lâkin eski tarihteki büyük ehemmiyetini izah için bunlar kâfi sebep teşkil edemezler. Eğer şark ticaretinin limanı olmamış olsa idi şimdi olduğu gibi bir çok tarihi efsanelerin kaynağı olmazdı. Curtis (*) Sinobun büyüklüğünün sırrını bütün şarkın hasılatını Yunan şehirlerine nakleden kervan yolunun müntehası oluşuna atfeder. Mezha (son zamanın Kayserisi) tarikile Fırattan ve Tyene tarikile Cilicia geçidinden gelen yollar hep Sinob'da toplanırdı. Lâkin milattan bir asır evvel Sinob bu faikiyeti kaybetmişti. Artık şark ticaretinin mühim bir kısmı Fırattan Kayseri (Mezaha) tariki

(*) Griech. Gesch. Besinci tabı, birinci cilt, sayfa 408

büyük Yunan-Roma yolile Ephesos'a, kısmende Sebastia, Komana ve Loadiceia tarikile Amisos'a sevkediliyordu. Sinob'un Kapadokyanın limanı olarak malik olduğu eski ehemmiyetin bir nişanesi Strabon (sayfa 540) da mukayettir. Capadocia'da bulunan kırmızı toprak Yunanistan ve İtalyada çok kullanılırdı. Bu toprak milattan evvelki son asırda Yunan-Roma devrine aid olan büyük şark şosesinden Ephesos'a taşınır oradan da evvel gemilerle garbe sevkolunurdu. Lâkin bu ticaret yolu teşekkül etmezden evvel kırmızı toprak Yunanistana yalnız Sinob tarikile girmiş, ve Yunanlılar onu «Sinob toprağı», olarak tanı-mışlardır.

Lâkin Kapadokyadan Karadenize en kestirme ve kolay yol Amisos'dandır. Sinob, memleketin içinden aşılması gayet güç, geniş ve yüksek dağlarla ayrılmıştır. (**) Burada da eski yolun uzun ve güç bir seyri, kısa ve kolay gidişe tercih ettiğine ikinci bir misal görürüz; bunun da sebebi ötekinin aynıdır: yol, ilk defa açıldığı zaman, idare merkezi öyle bir mevkide imiştir ki bu gidiş bunun en tabii seyri olmuştur. Biri (Ephesos) den gelib Kızılıрмаğı aşarak Kilikya geçidine inen, öbürü orta Kapadokyadan

(**) Ben yalnız gördüğümü söylüyorum. Lâkin Doktor Humenn bütün mevkii tetkik etmiştir. Taminimin mübalaga olmağını söylüyor.

Sinob'a çıkan bu iki yol Galatyada Kızılıрмаğın şarkına düşen bir noktada birleşirler. Ve işte tam bu noktada da Anadolu'nun eski tarihinin en mühim bakiyelerini buluruz.

Boğaz köyünde Anadolu'nun en büyük eski şehrinin harabeleri mevcuttur. Bu şehrin duvarları kalan parçaları gayet yüksek ve kalın olduğunu gösterir, 4—5 millik bir mesafeyi kuşatırdı (*). Orada bulunan bir saray (yahut bir mabet) harabesinin büyüklük ve uslub itibarile Anadolu'da bir eşi daha yoktur. Dıvarındaki kaya heykeller burasının aynı zamanda mühim bir din merkezide olduğunu gösterir. Bütün bunlar, burasının tam şark tarzında Yunan tesirinden uzak ve daha eski bir devre aid hakim bir şehir olduğunu göstermektedir. Coğrafi mevkiide eski yolların seyirlerinin esbabını anlamakda çektiğimiz bütün güçlükleri birden hal ve izah eder. Sinob'a en tabii bir surette merbut olduğu gibi burdan "Epheses", e giden yoldan Kızılıрмаğı aşmaktadır. Böylece Anadolu'nun öyle eski bir

(*) Bu yolu ben hiç geçmedim. Lâkin Sir C. VWilson'un rivayetine göre bu yolum güçlükleri Miralay Kitchner tarafından gayet kuvvetli bir lisanla tarif edilmiştir.

vaziyetine şahit oluyoruz ki Buğaz köyünde bulunan büyük bir merkez bir taraftan Kilikya geçidinden şarkla, öbür taraftan Epheses'le temasda idi. Geçidden payitahta giden yol Kapadokya'dan geçer, ve Kapadokya'nın mahsulâtı bu yoldan evvelâ payitahta, oradan da Sinob'a götürülürdü.

19 Mayıs

*Tam 19 Mayıs, dün
Samsunda Atatürk'ün,
Kasırğa, fırtına, ün
Olarak sesi taştı...*

*İşte Türkün gür hızı,
Ak ayı ve yıldızı,
Yurdu çalan hırsızı
Boğdu; Türklük savaştı..*

1919

19 Mayıs.

Samsun..

*Bu izden gidiyorsun,
Bak şimdi altı okuz..*

Bekir Duru

American Journal of Philology

NIN

2 inci cildinin 106,107 numarlı nushalarından

Yazan: John Hopkins Üniversitesinden David M. Robinson

Türkçeye çeviren: Nazlı Tengirşenk

ESKİ SİNOP

ÜÇÜNCÜ BAP

SİNOBUN TİCARETİ

Madeni boya gibi, diğer boyalara karıştırılarak evleri, gemileri ve sair tahta eşyayı boyamakda kullanılıyordu. Ev eşyaları, oyma tahtalar ve küçük heykeller gibi daha hünerli işleri tezyin etmekde kullanılıyordu. Tıbbi bir madde diye de işe yarıyordu. Haricen çamur banyosu yapılmak ve Pliny'nin listesinde dahil muhtelif hastalıklar için kullanılmak suretile eski ilaçlar arasında tutduğu mevki de az ehemmiyetsiz değildi. En iyi malzeme-yi kullanmağı düşünen bir mimar mukavelesine yapıdaki bazı çizgilerin temiz yağ ve Sinop toprağı ile yapılmış boya ile çizilmesini şart koyardı. Corinth'de bu gün yerinde bulunmayan sütunların mahallerini tayin için Sinobis ile yapılmış haçlar, ve üstündeki taş blokların altındaki taşların ne kadar üzerine geçeceğini göstermek için Sinobis ile çizilmiş çizgiler gördüm. Miletus hafriyatında bulunan sütun çenberleri yağ ile karışmış bu maddenin çimento yerinde kullanıldığını göstermektedir.

(5) Demir ve çelik — Sinopdan tahminen iki yüz mil şarka doğru dağ

silsileleri denize çok yaklaşır. Bütün bu havalı bakır, demir ve hatta eski zamanlarda gümüş madenlerince zenginliği. Sinoplular şüphesiz madenlerin zenginliğinden dolayı burada iyi bir müstemleke yaptılar. Maden cevherinin bir kısmından Cotyora da demir ve çelik alât yapıldığı aşikâr idi; Şüphesiz diğer bir kısmı da imal için ana şehir olan Sinoba gönderiliyordu. Sinop çeliğinin Chalybie, Lydia ve Laconia çelikleri kadar meşhur olması buna delildir. Sinop çeliğinden doğramacılık alât ve edevatı, Sparta çeliğinden törpü, burgu ve taşçılık alâtı, Lydia çeliğinden de aynı alatla beraber bıçak ve kılıç yapılıyordu. Hamilton, Chalybiyalıların eski maden ocaklarının Ünyede olduğunu tahmin ediyor. Her halde Sinop limanından geçen çelik en birinci nevdendir.

(6) Canlı hayvanlar — Cappadocia ile Paphlagonia'nın çok miktarda koyun, keçi, katır, at ve diğer hayvanatı ehliye yetiştirildiğine pek çok delil vardır. Buna Polybius'un canlı hayvanlar kara denizden pek çok ihrac edilir di diye olan ifadesini ilâve edersek

Sinopdan canlı hayvanlar ihraç edildiği aşikâr görünür. Polybius'ın kullandığı kelime, Yunan tasniflerinde kullanılan esir kelimesidir. Lucien de esirlerin hayvandan ancak şekil itibarıyla farklı olduğunu söyler (Ale x . 9,15,17, 45). Aristophans'ın komedilerinde Paphlagonialı esir rolü çokdur. Sinobun pek büyük ticareti cinsi beşer ticaretini de ihtiva etmesi lazım gelirdi.

Kadın ve erkek tutsak sürüleri güzel limandan geçirilip gemilerle Atina'ya götürülüyor ve orada komedi yazan münevver şairlerin istihzalarına uğrayorlardı.

Bu kadar çok miktarda ihraçat, buna karşı bir miktar ithalat yapılmasını istilzam ediyordu. Olbia'dan ve küçük Asyanın içerlerinden tuz gelirdi Şarap ile statü ve vazo gibi Sinobun bir az geri kalmış kültürünün muhtaç olduğu garp ve şark inceliklerini gösteren sanat eşyası da Yunanistandan gelirdi.

DÖRDÜNCÜ BAB

SİNOBUN YAPILIŞI

Sinop gibi zaptedilmesi güç ve mahsuldar bir mevkide, bulunan büyük bir ticaret yolunun tabii kapısında inşa edilmiş olan bir şehre herkesin tama edip onu elde etmek için harbedeceği aşikâr idi. Böyle bir şehrin politik ihtirasları, umumî kültürü ve dinî ayinleri olması büyük adamlar yetiştirmiş bulunması, namını Yunan ve latin edebiyatına karıştırmış ve paraları üzerine ve taşlara hak'ettirmiş olması, hasılı kendine mahsus bir tarihi bulunması lâzım gelir. Bu babda

ve bundan sonra gelecek bablarda işte bu tarihten bahsedeceğiz.

İlk karanlık zamanlarda pek kati olmayan Asuri simalar var. Milesialı Yunanlıların oraya gelmesiyle bir şule parlıyorsa da, bu çabucak Cimmericilerin gelmesiyle sönmüyor, fakat tekrar parlıyor. Bundan sonra 180 senelik bir boş tarih devri geliyor ki bu devrin sonlarına doğru barbar bir müstebidin şekli seçiliyor. Bundan sonra Attica'lıların imdadı ve bunu takviye eden Pericles'in 600 yeni muhacir göndermesi gelir. Demokrat bir istiklâl hareketi Sinobda müstebit hükûmeti deviriyor. *Xenophon*'un onbin askeri-nin Asyanın ortasını katederek geçip kıyı sıra gelmesi ile ve onların tahriki ile derhal Sinobun kolonileri sarsılıyor. Büyük müstehzi (Kelbi) filozof, Atinanın o kadar beğendiği hiç bir şeyden kormamazlık vasfını kemale getiriyor ve ana vatanda komik şairler türemeğe başlıyor. Rhodia'lıların yardımı ile Sinop kaleleri ikinci Mithrates'in harb vasıtalarına mukavemet ediyorsa da, oğlu Pharnaces'in ani hücumu karşısında düşüyor. Pontus fatihlerinin iktidarı büyük Mithrates zamanında Sinobu siyasi şevketinin kemaline getiriyor. Bu hükümdarın lisandaki kabiliyeti, en kudretli zamanında Romayı yarım asır kadar şışatlı bira kan askeri dehası derecesinde idi. Bundan sonra gayri kabili ietnab Roma boyunduruğu geliyor. Bütün dünya gibi Sinop da o boyunduruğun altına giriyor. Bundan sonra orta zamanların karışıklığı ve en nihayet de **şimdiki Türk hâkimiyeti** geliyor.

— Devam edeceğiz —

Bizim musahabemiz :

Hakikatin müdafaası

F. Dikmen

Yazımıza (Hakikatin müdaffası) diye başladık. Bunu meydana çıkarmaktan ve daima yüksekte ve önde tutmaktan daha kutlu bir şey var mıdır? Yazımızın ruhu bu konu üzerinde akanaktır :

Her gün yurdun bir çok yerlerinde basılan ve birer sayısı bizde (Halk evine) gönderilmekte olan büyük, küçük bir takım gazete ve dergileri, ince liyoruz, çok asıgılamıyor seviniyoruz.

Bu arada da özel olarak elimize gelen ve bazen bizimde küçük yazı yardımımızda bulunduğumuz (Samsun) da on dokuz yıldır çıkarılmakta olan küçük fakat değerli, özlü yayımı le gerçekten öğünebilir (Ahali) gazetesinin salâhiyetli ve eski yazı arkadaşlarımızdan birinin imzası ile 18/3/937 tarihinde çıkan ve çok dikkatı çeken bir yazı bu kere bizimde gözümüze ilişti. O yazıyı büyük bir ilgi ve sevgi ile okuyunca anladık ki ; yazının özü bir (hakikatı) müdafaası ediyor. Esas şudur :

İstanbulda bir çok gazete ve mecmualar çıkıyor, bunlara yazı veren ilmi, edebî tenkitler yapan yazarlar var. Bu yazarların bazıları (İlmi tenkit) adı altında şevk kırıcı, aşk söndürücü yersiz, indî mütalaalar yörütüyor. Emekleyen, yeni istidatları korkutmak la kalmıyarak, (kırk yıldan beri) süren tanınma ve bilgilerile ulusun büyük takdirlerini kazanan ve hatta (ne ya-

zık!) kimisi, yaşarken deyil, öldükten sonra kıymetleri daha iyi anlaşılıp sevilen, ve Türklüğün her yönden varlık, ince ve yüksek duygularını belirtmeğe birer ifade ve terceman kaynağı aracı olan değerli şahıslara da onların eserlerine de çok haksız hücumlar ettiklerini yazarak böyle indî hücumların çok çirkin olduğunu isbat ile (hakikatı müdafaası) ederek bunu bütün fikir erba'ına ilân etmiş oluyor.

Bu iş öyle güzel, yerinde bir himmettir ki sahibini alkışlamamak elde deyildir. Öyleya (yine Samsunlu sayın yazarın dediği gibi) gözlerini yalınız (İstanbul) içine dikmişler, varlıklar kaynağı, kudretler alanı aziz (Anadolu) ya orada dogan, yükselen gür sesede ne olur, azıcık kulak verseler! ilgi göst terseler o zaman anırlarlarki orada da açılan ve gün geçtikçe de açılacak olan ne hazneler var, her biri özge bir değerde olan bunların yazıları, eserleri, fikirleri, duyguları hakkında da yancılık etmeden bilgili mutalealar beyan edilse ne olurdu? Bu hal, bir hastalıktır. Nasilki yeni bir divare ustasını, çiraklık, kalfalık çağlarında yaptığı birkaç yanlışlık ve eksikikten ötürü, sen bu işi beceremeyeceksin diye o işden ve o meslekten büsbütün sogudup çıkarılacağına öyle yapmayıp o işi öğretmek ve kavrayış derecesini

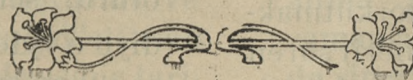
yükseltecek, belki biraz geç inkişaf edecek olan istidadını teşvik edüp beslemek, olgunlaştırmak elbette en doğru yol olmaz mı? Bu çeşit beğenmemek ve iş yapacakları küstürmek hastalığı diye tarif - tavsif edeceğimiz bu hal, sahibi için hiçte sevilir ve şeref verir bir şey olur mu dersiniz? Sosyal bir şair olarak yaşayan ve fakat bu yaşayış çağlarında yine en özlü ve verimli bir (Türk şairi) ruhunu eserleri ile göstermiş bulunan (Akif) için bile neler demediler, yazdıkları, dedikleri meydanda... Onu tenkit ile hakkında şöyle idi böyle idi diye çekiştirmek bilmeyiz ne derece yakışık alır! ne yazmış ise ne düşünmüş ise samimi bir fikir ve kanaat mahsulü olarak (hak) için (halk) için demistir.

Yalan yazmamış, ifal etmemiş, sosyal, ulusal, ahlakı bozmamış, içinden çağlamış ve ağlamıştır. Böyle yazmamış ise gösterilsin...!

İşte bunda olduğu gibi yeni yetişen, şurada burada da hiçte muzır olmayan fikir ve yezuları ile, sözleri ile kendilerine göre aldıkları ilham derecesi ile yükselme kapasite ve durumunda olan bazı edebiyat alanı yoleularının şu yeni yolda - nice yıllar hayatını korkak ve sönük geçirmek mecburiyetinde kalan ağa beylerinin acıklı geçen hallerinden ibret alarak bu gün kavuşmuş oldukları aydın

bir (Cumhuriyet) devrinin ilerletici, yükseltici ve gizli her türlü varlığı gerçekleştirci hali karşısında özlü — amma noksan, zararı yok! — karşılıksız, arığı ve coşkun bir dilek ve erge ile çalışmalarına, yazmalarına.. pek yanlış, indi kanaatlerle (sanki bu kanaatlerini bütün bir çokluğun kabul ve takdir edeceğine eminmiş gibi - bir tavir takınarak o henüz açılan ve açılması gecikmiş olan fikir gonçalarına buruşturucu soğuk bir ruzgâr tesirini göstermek erbabı ilm ve insafa ne dereceye kadar yakışır bilmem?

Bırak onlar varsın yazsınlar, yeter ki bu yazılar bütün boş, dürlü yünden ülkümüze aykırı ve (mahzurlu) ve hiç bir faydası olmayan - dalkavuk ruhlu yazılar olmasın bu yeter! Çünkü od, birden parlamaz, ağır ağır, hele ruzgâr olmazsa büsbütün bunılır, gayret ve istidat meyvesi küçükten büyür; tomurcuk, gonça açar, eyi bol hava alır, güneşte görürse çiçek, yaprak, ürün... verir. Bir yıl ve hattâ bir kaç yıl hiç ürün vermeyen veya pek az veren bir ağaç haman baltalanmamalı! verimsiz ürünsüz veya az ürünlü diye gazapla kesilip devrilmemeli, gösterilecek eyi bir ilgi, sevgi ve bakımla onun dalları bir gün ürünle dolacak ve eline baltayı alıp önce onu kesmeye giden kişi elbette bu evcenlikle verdiği karardan nedamet ve mahcupiyet duyacaktır!..

Yurda Bak !..

—Atatürk nesline—

Cemil Solakoğlu

Dik ve başı dumanlı yelesini himalyaların sonsuz beyaz düğümlerinden çözerek batının üç denizi üstüne bir kartal gibi süzülen yurda bak!.. Dinle: Burda, kalbi çarpan bir dünya tarihinin destanları çağlıyor.

Gök kubbenin üstünde güneş, nasıl ki bir kâinatın sür'at ve akışını, ışıklı bakışlarla, saçlarının ateşli kucaklayış'arile yaşıyorsa.. ulusun da onun altında, onun kadar keskin ışıklı bir varlıkla önce ona, sonra da, korku ve hayretten birbirlerine sokulan, adem oğullarına baktı... ve babasız diye ad alan İsadân on iki bin yıl önce aydın yolu gösterdi.

İlk sözlü dilin ilk kelimesini: "ağ, ak,, diye güneşe haykırdı [*] İnsan zekâsının maddeye ilk tahakküm hamlesi olan bu Türk mucizesinin açtığı devre tarih. «Neolitik devre giriş» diye dursun... İlk sözü söyleyen Atanın Atası (Ağ)

[*] Güneş-Dil teorisiyle isbat edilen tarihi ve filolojik hakikat kastedilmektedir.

parolasını vermiş ve görüyorsun ki insanlığın yüzünü ağartmıştı. Bu yüksek ufuklarda, dimdik bakışlı yurdun üstünde, son yüz ağartan savaş içinde de Atan (Ak deniz..) parolasını verdi.

İlk parolayı alanlar, yürüdüler.. fakat unuttular.. Onu da, söyleyeni de!.. Ne mutlu, ne mutlu ki; ilk parola, son parolayı verenin devrinde tekrar bulundu. Büyük hızımızı devrimizden aldık.. ve biz de yürüyoruz..

Ancak son parolayı unutturmamak için söz vermen elverse de.. vefa vermez. Haydi öyleyse.. Yanından akan bin köpüklü çağlayanların şirleriyle inle! Doğudan, yurdun gibi gelenlerin, destanlarını dinle!.. En yükseklerine yaslanarak gez, bu dik başlı dağların yamaçlarını... Gez, sev; dinle, unutma!.

Dik ve başı dumanlı yelesini himalyaların sonsuz beyaz düğümlerinden çözerek batının üç denizi üstüne bir kartal gibi süzülen yurda bir daha bak!..

Sinop İçin..

Ş. Sami Kubilâğ

Sinop Karadeniz hinterlândının havası, suyu ve manzarası itibarile en önce gelen şehirlerinden biri ve belkide birincisidir.

Nerede olursa olsun onu tavsif eden güzel ve içli satırı ne kadar uzun olursa olsun tatlı bir raşe ve derin bir heyecan ile okurum. Sinobun enginlere doğru açılmış tarihsel varlıklarını, burada izah edecek değilim. Esasen bu sütunlar okadar geniş ve şümullu bir manada toplanan bilgilere elverişli değildir. Ve benim bu hususta da bir ihtisasım yoktur. Ben yalnız eğer yapabilirsem, bir iki kalem fırçasile Sinobun; bu güzel beldenin mütevazı bir portresini çizmeğe çalışacağım.

Evvelâ Sinop, bir kış ve bahar beldesi olmaktan ziyade bir yaz ve güz şehridir. Muhtelif yazılarımızda muhtelif vesilelerle de söylediğim üzere, bu memleketin baharı yoktur. Çok uzun bir kış devresinin müntehası yaz'a başlar ve yaz, Kânunlara kadar devam eder. Şu halde Sinopta mevsimleri iki veya üç olarak kabul etmek zarureti vardır.

Kış, yaz; yahut, kış, yaz, güz.. Yukarda zaruret demiştik, bu zaruret arsiulusu bir tabire kör körüne saplanup kalmaktan ziyade şeniyat ve realiteye tabi olmaktan doğacaktır.

Sinop, şiiriyet ve şirinliğinde gönüllerde ve ruhlarda yetiştireceği bol çiçekli ve meyveli bahçeler, ruhumuzun ufuklarında halk olacak sebepler, fecirler, ve şafaklarla çok geçmeden bu dediklerimin size birer hakikat olduğunu söyleyiverecektir. Hangi köşesine baksanız bir şiir; Adası, Zeytinliği, Meydaneteği, Seyit Bilâhı, Fener ve sis düdüğü civarı, Bahçeleri ve köyleri..

Hele o denizi.. Gönüllerimizde güllerden, karenfillerden, köşkler; ruhlarımızda sümbül, leylak ve küpe çiçeklerinden kâşaneler kurban o deniz, o liman.. Durgun ve baygın sularda paslanan içinizi, bunalan daralan benliğinizi bol bol yıkayabilirsiniz. Orda her şey temizdir. O yalnız temizlenecek şeye muhtaçtır. Yaz gecelerinin mehtaplı günlere tesadüfünde canınıza can katacaktır.

Yorgun ve âşık başınızı bir sevdikârın sıcak busesile sararak onun şifa dolu göksüne dayar ve gözleriniz kâh denizin altın tozile yağrulmuş alevli sularında, kâh mehtabın gümüş portreli lekesiz sevimli ve saf yüzünde, kâh içinizde titreşerek dinlenirler.

Elleriniz onun sıcak zülûflerini yavaş yavaş bir ipek yumuşaklığıla tararken, bir anda bütün günahları-

nızdan tecerrüt ettiğinizi hissedersiniz..

(Bahçeler) yazın Sinobun ayrı bir zevk ve sefasının kaynaşup, fıkırdadığı, dilber dudaklardan dökülen bil-lür şakrak seslerin bir başka dille konuştuğu bir yerdir.

Hele uzaklara doğru şöyle bir uzanın, Dıranaz.. Size İsviçrenin, karlı dağlarını, peyizajlarını, çamlıklarını, göreylerini size evet Dıranaz mutlaka unutturacaktır.. O yabancı ülkelerin, tabîi manzaralarını size kim medhediyor?.. Ufak fedakârlıklar yaparak bir defa da şu bizim Dıranaza kadar geliniz..

Vegelirken Filim ve fotoğraf makinelerinizi almayı da unutmayınız.. Emin olun ki bundan sonra klişe'eriniz ve filimleriniz dünyanın enbaştı gelen en güzel ve en bedîi manzaralarının şahikasında şahlanacaktır. Çamların daima genç ve sevinli manzarasını seyr etmek ve cennetten sesler getiren uğultusunu dinlemek yarebbi ne efsünkâr bir zevktir. Sen bizi bu zevkten mahrum etme..

Tangal, Asarcık, Sazlı, Acısı birer şifa yurdu ve prevantoryom, sanator-yom yerleridir. Hangi birini sayalım. sevgili ve sevimli SİNOP.

Tulûların ve gurupların denizlerin de tutuşarak haşmetleşir.

Bilhassa gurupların... O ne dekor, o ne fusun, o ne ihtişam.. Ufukların koyu kızılıkları, sularda yamp tutu-

şurken daima ve daima o coşkun ve kahraman SAKARYAYİ anarım.

Sakarya, gönlüm hep sana bağıh.. Çünkü senin göksünde o kanlı vuruşmalar oldu ve senin göksünde vatan kurtuldu. Sen zaferin ortağı değil ta kendisisin..

Çünkü biz o zaferimizi seni anarak söylüyoruz. Ona büyük Sakarya zaferi diyoruz Senin için bestelerimiz, şarkılarımız var.. Yürürken marşının temposunu tutuyor, otururken senin şarkılarını okuyoruz.. Çocuklarımız sana neşideler serpiyorlar, her adında her gönülde sen varsın.. Metrisin, Koca tepenin, Duatepenin, Dumlupınarın kanlı ve mukaddes adası.

İşte, gurubdaki bu kanlı manzaranın dramlı fakat Türklüğü vatan aşkı uğrunda sarhoş eden, Türk oğlunun ruhunu tatlı sendeleyişlerle ürpertüp besleyen bu manzara karşısında uzun uzun düşünür, tefekkür ve vecit merhalelerini aşarak bir Vatan zevkinin bambaşka varlığıla başbaşa kahrımı. Bu zevk asla tarif edilemez.

İşte yaz guruplarında Sinobun lâcivert denizindeki bu kızılığın dolgun aksini ruhunuzun ufuklarında bir şehidin kanile kızarmış mendilinizin içinde benliğinize sindire sindire içersiniz. Bu kızılığı, filozof Hayyamın GÜL bahçelerine ve yangınların kızıl alevlerine benzetenler de olabilir.

Fakat ben Sakaryadan ayrılmıyorum...

Köylüler sahifesi:

SITMA

M. Tekinalp

Geçen yazınızda sıtmanın nasıl bir hastalık olduğunu ve insanlara nasıl geçtiğini yazmıştım.

Şimdi ise sıtma hastalığı yapan anofel adlı sivri sineklerin nerede ve nasıl ürediğini yazacağım.

Sivri sineklerin üremesi için beherme hal durgun veya pek az akıntı olan sular lâzımdır. Dişi sivri sinek yumurtlama mevsiminde -İlkbahar yaz- yumurtalarını bu sular üzerine bırakır. Havanın sıcaklığına göre bu yumurtalar üç dört günde çatlarlar ve iplik inceliğinde kurtlar çıkar, bunlar da bir haftadan on beş güne kadar havanın sıcaklığına göre bir müddette kanatlanarak bize zarar verecek hali alırlar. Sivri sinekleri kökünden kaldırmak ve hastalığa yakalanmamak için hiç bir yerde durgun su bulundurmamalıyız. Eğer işimize yaramıyan küçük miktarda böyle durgun sulu yerler, yani küçük bataklıklar varsa bütün köy halkı elbirliğiyle bunu ortadan kaldırmağa çalışmalıyız. Büyüklerini zaten Cumhuriyet hükümetimiz görür ve kaldırır. Eğer işiniz icabı sebze, meyve ve bol suya ihtiyaç olan mahsuller yetiştirmek mecburiyetinde iseniz sula-

rın düzgün akmasını ve durgunluk yapmamasını temin etmeniz lâzımdır.

Bunun için ekim işlerinde kullanılacak suyu en son damlasına kadar sarfetmek lâzımdır ki orada durgunluk hasıl olmasın ve orası sivri sinek yetişmeğe müsait bir yer olmasın.

Eğer çalışılan yerde bunu yapmak mümkün değilse buna münavebe usulü şekli yapılır ki bu bilhassa bizim Vilâyetimiz içinde bu seneden itibaren çeltik yapan mıntakalarda mecburen Hükümetimizin tatbik etmekte olduğu usuldür. Bu da tarlaya on gün su vermek ve on gün sonra keserek suları akıtmak ve tarlayı kuru bırakmak gibi çok yerinde bir tedbirdir.

Hepimiz çok iyi biliriz ki çeltik yapan köylerimiz halkı ısıtmadan harap olmaktadır. Bu da bilgisiz çalışmanın, sıtma hastalığını tanımamanın, sebeplerini bilmemenin yüzündendir. Halkın sağlığına çok ehemmiyet veren Cumhuriyet Hükümeti akli ermiyen bu vatandaşların derdini çok yakından takip ettiği içindir ki bu usulü bir kanun şeklinde çıkardı ve bunu yapmağa da başladı. Bu güzel işin ehemmiyetini anhyamıyanlar belki sızla-

nacaklar. Fakat bize çeltikten fazla vatandaş lâzımdır. İşte bu usulün esası da şu aşağıda yazdığım şeye dayanır.

Yukarıda sivri sineklerin durgun su üzerine bıraktığı yumurtalar açıldıktan 10-15 gün içinde bu küçük kurtçuklar sivri sinek olur demiştim on gün su altında kalan tarlaların suları onuncu gün akıttırıldığı takdirde orada kalan bir miktar su güneşin hararetile uçar, bir kısmını da bir kaç gün içinde toprak emer ve orası kurur. Susuz yerde kalan bu sivri sinek kurtları da hemen ölür. İşte bununla anlıyoruz ki sivri sinek ve sıtmaya karşı yapacağımız en büyük iş on günden fazla hiç bir yerde durgun veya az akıntılı su bulundurmamaktır.

Abdeshane çukurlarınız muhakkak surette kapalı olmalıdır. Köylerinizdeki en ufak su birikintilerine bile göz yummayınız. Sivri sinekler yumurtalarını bırakmak için öyle büyük yerler aramazlar en ufak bir su birikintisi bile onların işlerini görmeğe sizin sağlığını tehdit etmeğe kâfidir. Sağlık koruma kanunlarını köyleri-

nizde yaymak için köyünüze gelen Sihat memurlarının bu çukurlar hakkında söyledikleri size bu hususta yaptırmak istediği işler biliniz ki sizin sağlığınız için düşünülmüş işleridir. Size burada yazacağım rakamın büyüklüğüne bakarsanız işin ehemmiyeti siz olmadığımı pek âlâ anlayabilirsiniz.

Bir dişi sivri sineğin 45 gün içinde yumurtalarından çıkan sivri sineğin adedi (6) milyondur. Siz şimdi bir hesap ediniz bunların yarısı dişi olduğuna göre doksanı bir günde ne kadar sivri sinek sizin sağlığını tehdit edecektir. Bunu Siz daha iyi bilirsiniz. Hafif hafif başlayan köylerinizdeki sıtma sıcaklar geçtiği, mevsim kışı yaklaştığı halde kaşınızı hasta ve dermansız bırakıyor. Bu ne fazla meyve yediğinizden, ne fazla yorulduğunuzdan ve ne de hava çarpmasındandır. Sağlığınızın düşmanları fazlaşmış, sivri sinekler artmıştır. Size daha çok hastalık aşıyorlar.

Bugünlük bu kadar, gelecek yazımızda bunlar nasıl korunmak lâzımdır onu yazacağım.

Kısa Haberler

§ 1-5-937 de Mayıs ve Bahar bayramı münasebetile Halkevi bando öğrencilerine ev tarafından bir kır şöleni verildi. Gençler bütün günlerini baharın getirdiği şevk ve neş'e ile geçirdiler.

§ 8, 15-5-937 de yapmakta olduğu aile toplantılarını yapmış ve ar kolu tarafından konserler verilmiştir.

§ 19-5-937 Spor ve gençlik bayramı hazırlanan çok geniş bir programla kutlanmış, bu günün şerefine gece evimizde büyük bir kalabalığın huzurunda (Mavi yıldırım) piyesi gösterilmiştir.

§ 22-5-937 de Emniyet direktörü kızı ve ar şubemizin çalışkan üyesinden bayan Needetin Duragan Kadı

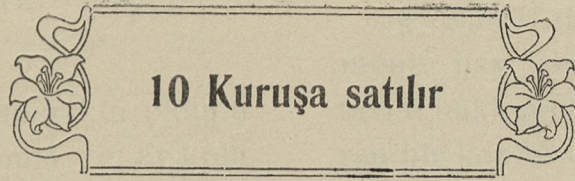
munbayı Abdülkadir Işıtmanla nişan töreni evimiz salonunda bir çok davetlilerin iştirâkile yapıldı. Geç vakta kadar neş'e içinde geçirildi.

§ 28-5-937 de Ortaokul tarih öğretmeni bay Garra kapitülasyonların tarihi hakkında halkı çok alâkalandıran bir konferans verdi.

§ 29-5-937 de Evimiz ar şubesi tarafından bu gece için tertip olunan talebe konseri evimizin bu yönden çalışmalarını belirtti ve aile toplantısı pek neş'eli geçti. Bu toplantıya kazalarımızdan gelen parti arkadaşlarımızda iştirâk ettiler.

§ 30-5-937 de Muhasebei hususiye tarafından tertip olunan at koşularına Halkevi bandomuz iştirâk ettirilmiştir.

Derginin yazı şartları :

Dergiye gönderilecek yazılar kâğıdın yalnız bir tarafına daktilo ile yazılarak altına el yazısı ile imza ve açık adres konulmalıdır.

Gönderilen her yazının dergiye derei mecburi değildir.

Dergiye dere edilmeyen yazılar geri gönderilmez.

Dergiye ait yazı ve müracaatlar Sinop Halkevi İdare heyetine yapılmalıdır.

Derginin Yıllığı (100) kuruştur